

**LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHDA CHET EL
KAPITALINING AHAMIYATI**

Bozarboyeva Go`zal Doniyorovna

Bank Moliya akademiyasi,

loyiha boshqaruvi yo`nalishi,

magistratura bosqichi , 1 kurs tinglovchisi

guzalbozorboeva29@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada, Loyihalarni moliyalashtirishda chet el kapitalining ahamiyati, maqsadi va ularni qanday amalga oshirish yo`llari, xorijiy investitsiyalarning iqtisodiyotdagi o'rni va rivojlanish tendentsiyalari yoritilgan.*

Kalit so`zlar: *Investitsiya, investor, kapital, resurs, eksport, subsidiya, kredit.*

Annotation: *In this article, the importance of foreign capital in financing projects, its purpose and ways to implement them, the role of foreign investment in the economy and development trends are covered.*

Key words: *Investment, investor, capital, resource, export, subsidy, credit.*

KIRISH.

O'zbekiston mustaqillikka erishgandan so'ng chet el investitsiyalari, xalqaro hamkorlik, texnologiya va ishbilarmonlik faoliyatini moliyaviy ta'minlashda muhim o'rinni egallaydi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yilda "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi № 60- sonli farmonida belgilanganidek¹, "mamlakatda investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish, kelgusi besh yilda 120 milliard AQSh dollari, jumladan 70 milliard dollar xorijiy

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot Strategiyasi" PF-60-sonli Farmoni. www.lex.uz

investitsiyalarni jalb etish choralarin ko'rish, jumladan Investitsiyalardan samarali foydalanish hamda eksport hajmlarini oshirish bo'yicha, «pastdan-yuqoriga» tamoyili asosida, yangi tizimni yo'lga qo'yish" kabi muhim vazifalarni amaliyotga joriy qilinishi mamlakatimizda investitsiya muhitini yaxshilashga xizmat qiladi. Xorijiy kapitalning jalb qilish quyidagi asosiy yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

Xorijiy investitsiyalarning loyihalarni moliyalashtirishdagi ahamiyati quyidagilar bilan ifodalanadi:

- Yangi texnologiyalar, ilg'or boshqaruv usullari va marketing yondashuvlarini joriy etish orqali mahsulot va xizmatlar sifatini oshirish;
- Tashqi bozorlar va eksport imkoniyatlarini kengaytirish;
- Mahalliy xom ashyo resurslaridan samarali foydalanish va ularni qayta ishlash;
- Yangi ish o'rinlarini yaratish va aholining bandligini oshirish;
- Soliq tizimini takomillashtirish va makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash.

Investitsiyalar va investitsiya faoliyatining asosiy prinsiplari quyidagilardan iborat:²

- ❖ qonuniylik;
- ❖ oshkoralik va ochiqlik;
- ❖ investitsiya faoliyatini amalga oshirish erkinligi;
- ❖ adolatlilik va investitsiya faoliyati sub'ektlarining tengligi;
- ❖ investorlarga nisbatan kamsitishga yo'l qo'ymaslik;

Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risidagi qonun hujjatlarining asosiy prinsiplari investitsiya qilish va investitsiya faoliyatini amalga oshirish

² "O'zbekiston Respublikasining "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonuni, 2019 y 25 dekabr. 4-modda.

jarayonining barcha bosqichlarida qo'llaniladi. Loyihalarni moliyalashtirishda chet el kapitalini jalb qilishning mohiyati quyidagilardan iborat:

1. Mahaliy resurslar yetishmayotgan hollarda chet el kapitalini jalb qilish:

- Mahaliy investitsiya resurslari loyihaning moliyalashtirish ehtiyojlarini qondirish uchun yetarli emas.
- Chet el investitsiyalari loyihani amalga oshirish uchun zarur bo'lgan qo'shimcha mablag'larni ta'minlaydi.

2. Texnologiya va boshqaruv tajribalarini jalb qilish:

- Chet el investorlari loyiha amalga oshirilishida zamonaviy texnologiyalarni, boshqaruv tajribalarini va ilg'or usullarni jalb qiladi.
- Bu loyihaning samaradorligini oshirish va rivojlantirishga yordam beradi.

3. Jahon bozorlariga integratsiyalash³:

- Chet el investitsiyalar loyihani jahon bozorlariga integratsiyalash imkonini beradi.
- Eksport salohiyatini oshiradi, raqobatbardoshlikni ta'minlaydi.

4. Eksportni rivojlantirish va chet el valyutasini jalb qilish:

- Chet el investitsiyali loyihalardan olinadigan daromadlar eksportni va chet el valyutasini jalb qilishni ta'minlaydi.
- Bu mamlakat to'lov balansini mustahkamlashga yordam beradi.

5. Ish o'rinlari yaratish va texnologiyalarni modernizatsiyalash:

- Chet el investitsiyalar yangi ish o'rinlari yaratadi, ishsizlikni kamaytiradi.
- Shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni jalb qilib, mavjud korxonalarni modernizatsiyalaydi.

Chet el investitsiyalarini jalb qilishda davlat tomonidan quyidagi qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari ko'rilishi kerak:

³ Eshov M., Mirzayev Ch., Tursunov A. Investitsiya mahorati. –T.: Ma'naviyat, 2020. – 167 b.

❖ **Investitsion muhitni yaxshilash:**

- Investitsiyalar uchun qulay huquqiy va moliyaviy sharoitlar yaratish.
- Soliq, bojxona, valyuta tartib-qoidalarini soddalashtirish va xalqaro standartlarga moslashtirish.
- Investorlar huquqlarini kafolatlovchi qonunlarni ishlab chiqish va qat'iy amalga oshirish.

❖ **Investitsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash:**

- Yetakchi sohalar va istiqbolli loyihalarni aniqlash va ular uchun imtiyozlar, subsidiyalar va kreditlar ajratish.
- Investitsion loyihalarni boshqarishda konsalting, marketing va boshqa xizmatlar ko'rsatish.

❖ **Investorlarni jalb qilish uchun marketing faoliyatini kuchaytirib borish:**

- Chet el investorlar uchun investitsion imkoniyatlar, salohiyatli loyihalar va preferensiyalarni keng targ'ib qilish.
- Investitsion jarayonlarni soddalashtirish va tezlashtirish.
- Chet el investorlar bilan doimiy aloqa o'rnatish va ularning ehtiyojlarini o'rganish.

❖ **Infratuzilmani rivojlantirish:**

- Zamonaviy yo'l-transport, energetika, aloqa va boshqa infratuzilma ob'ektlarini barpo etish.
- Sanoat zonalari va logistik markazlar tashkil etish.

❖ **Kadrlar tayyorlash va ilmiy-texnikaviy salohiyatni oshirish:**

- Chet el investitsiyalar uchun zarur malakali kadrlar tayyorlash.
- Ilmiy-tadqiqot va innovatsion faoliyatni rivojlantirish.

Chet el investitsiyalarni jalb qilish uchun davlat tomonidan quyidagi marketing strategiyasi ishlab chiqilishi maqsadga muvofiq⁴:

1. Investitsion imkoniyatlar va afzalliklarni aniqlash va taqdim etish:

⁴ G'ozibekov D.G'. Investitsiyalarni moliyalashtirish masalalari. T.: "Moliya" nashriyoti. 2003. 26 bet.

- Mamlakat iqtisodiyotining potentsial va istiqbolli tarmoqlarini aniqlash.

- Bu tarmoqlar uchun investitsiya loyihalarini ishlab chiqish va ularni targ'ib qilish.

- Investorlar uchun yaratilgan soliq, bojxona va boshqa imtiyozlarni ochiq e'lon qilish.

2. Investitsion muhitni yaxshilash va "investorlar uchun qulay hudud" yaratish:

- Investitsion muhitni tartibga soluvchi normativ-huquqiy bazani takomillashtirish.

- Investitsiya jarayonlarini soddalashtirish va tezlashtirish.

- Investorlarning huquqlari va manfaatlarini kafolatlovchi qonunlarni qabul qilish.

3. Investitsion imkoniyatlar to'g'risida axborotni keng targ'ib qilish:

- Mamlakatning investitsion passportini, investitsion loyihalar to'plamini tayyorlash va tarqatish.

- Investorlarga malakali maslahat va xizmatlar ko'rsatish markazlarini yaratish.

- Xalqaro investitsiya forumlar, ko'rgazmalar, ikki tomonlama uchrashuvlar tashkil etish.

4. Investitsiya oqimlarini maqsadli yo'naltirish va rag'batlantirish⁵:

- Chet el kapitaliga ehtiyoji bor tarmoqlar va loyihalarni aniqlash.

- Ushbu tarmoq va loyihalarga investitsiyalarni jalb qilish uchun maxsus rag'batlantirish choralari ko'rish.

- Investorlar uchun davlat kafolatlari va kafolatlarini berish.

5. Investitsion loyihalarning xalqaro raqobatbardoshligini ta'minlash:

⁵ Ergasheva Sh. T., Uzoqov A. T. Investitsiyalarni tashkil etish va moliyalashtirish. O'quv qo'llanma. – T: 2007. – 225 bet.

- Investitsion loyihalarni xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish.
- Ilmiy-texnologik salohiyatni oshirish va innovatsion loyihalarni rivojlantirish.
- Mamlakatning investitsion imijini xalqaro darajada mustahkamlash.

Investitsion imkoniyatlar to'g'risida axborotlarni keng targ'ib qilish uchun davlat tomonidan quyidagi usullarni qo'llash maqsadga muvofiq bo'ladi:

1. Investitsion passportni tayyorlash va tarqatish:

- Mamlakatning investitsion salohiyati, samarali sohalar, imtiyozlar va qo'llab-quvvatlash choralari haqidagi ma'lumotlarni jamlashtirish.
- Investitsion passportni ko'p tillarda nashr etish va turli xalqaro platformalarda joylash.

2. Investitsion imkoniyatlarni xalqaro forumlar va ko'rgazmalarda targ'ib qilish:

- Yirik xalqaro investitsion forumlar, konferensiyalar va ko'rgazmalarda mamlakatning investitsion salohiyati, loyihalari va afzalliklarini namoyish etish.
- Chet el investorlar bilan individual uchrashuv va muzokaralar tashkil etish.

3. Investitsion loyihalar to'g'risida nashrlar chop etish:

- Investitsion loyihalar, ularning moliyaviy-iqtisodiy parametrlari, amalga oshirish mexanizmlari va afzalliklarini aks ettiruvchi nashrlar tayyorlash.
- Ushbu nashrlarni xalqaro investitsiya vazirlik va agentliklari, tijorat banklari, investitsiya jamg'armalari va boshqa manfaatdor tashkilotlarga tarqatish.

4. Investorlar uchun maslahat va xizmatlar ko'rsatish markazlarini yaratish:

- Investorlarni qabul qilish, ularning savollariga javob berish, investitsion loyihalar bo'yicha maslahatlar berish uchun maxsus markazlar ochish.

Ushbu usullar investitsion imkoniyatlarni keng targ'ib qilish va chet el investorlarni mamlakatga jalb qilishda samara beradi.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda chet el investitsiyalarini jalb qilish va samarali o'zlashtirish, mamlakatning jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuvi, modernizatsiya jarayonlarini tezlashtirish hamda jahon bozorlarida raqobatbardoshlikni oshirish uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi “2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot Strategiyasi” PF-60-sonli Farmoni. www.lex.uz
2. “O'zbekiston Respublikasining “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida”gi Qonuni, 2019 y 25 dekabr. 4-modda.
3. Eshov M., Mirzayev Ch., Tursunov A. Investitsiya mahorati. –T.: Ma'naviyat, 2020. – 167 b.
4. G'ozibekov D.G'. Investitsiyalarni moliyalashtirish masalalari. T.: “Moliya” nashriyoti. 2003. 26 bet.
5. Ergasheva Sh. T., Uzoqov A. T. Investitsiyalarni tashkil etish va moliyalashtirish. O'quv qo'llanma. – T: 2007. – 225 bet.